

Maailmahariduse- ja riiklike õppekavade (PRÕK ja GRÕK) valdkonnapädevuste tulemuslik seostamine alusväärtustega

Seletuskiri

Käesolev õppekava on koostatud osana MTÜ Mondo Maailmahariduskeskuse koolitusprojektist, mida rahastatakse Innove meetme „Kooli poolelijätmise vähendamine, haridusele juurdepääsu suurendamine ning õppe kvaliteedi parandamine“ alameetme „Põhikooli ja gümnaasiumi riiklikele õppekavadele vastav üldharidus“ kaudu.

Meetme rahastajad on Euroopa Liidu Struktuurifond ja EV Haridus- ja Teadusministeerium. Täiendõppekursuse eesmärk on toetada väärtuskasvatust ning erinevate valdkonnapädevuste saavutamist maailmahariduse kaudu.

Maailmaharidus on aktiivne õppimisprotsess, mille eesmärk on kasvatada aktiivseid maailmakodanikke, kes on teadlikud sellest, mis maailmas toimub, millised on toimuvate sündmuste põhjused ning kuidas kõik see meid mõjutab ja kuidas meie omapoolt maailma mõjutame. Aktiivne maailmakodanik tahab ja oskab läbi oma avatud oleku ning teadliku ja eesmärgipärase tegutsemise maailma paremaks muuta.¹ Maailmaharidus aitab meil mõista paremini maailmas toimuvat, eelkõige erinevate maailma piirkondade sidusust üksteisega ning ka probleeme, mis on tekkinud üleilmastumise ja sellega kaasnevate protsesside käigus. Ta aitab arendada empaatilist mõtteviisi ja solidaarsust, austust teiste kultuuride ja inimeste ning looduse suhtes ning omandada vajalikke oskusi, et tegutseda nende väärtuste nimel.

Sellega on maailmaharidus toeks kooli väärtuskasvatusel. Riiklike õppekavade põhialus, millele rajaneb kõik ülejäänud, on alusväärtused. Ühelt poolt peetakse õppekava alusväärtustena silmas üldinimlikke väärtusi: ausus, hoolivus, aukartus elu vastu, õiglus, inimväärikus, lugupidamine enda ja teiste vastu jne. Teiselt poolt tõstetakse esile ühiskondlikke väärtusi: vabadus, demokraatia, austus emakeele ja kultuuri vastu, patriotism, kultuuriline mitmekesisus, sallivus, keskkonna jätkusuutlikkus, õiguspõhisus, solidaarsus, vastutustundlikkus ja sooline võrdõiguslikkus jne. Õppekava näeb ette, et väärtustele tuleb pöörata tähelepanu kõigis ainekavades. Hoolimata sellest, et mõnes aines on väärtusi, mille üle õpilastega arutleda rohkem kui teises, on kõikide ainete kaudu võimalik kujundada õpilaste väärtusi kui voorusi (sisseharjutatud käitumiskalduvusi).

Riiklikud õppekavad panevad samuti rõhku õppijate üldpädevuste (s. o inimeseks ja kodanikuks kasvamisel väga oluliste aine- ja valdkonnaüleste pädevuste) arengule. Üldpädevuste loetelust eriti väärtuspädevus, sotsiaalne pädevus, enesemääratluspädevus, suhtluspädevus ja ettevõtlikkuspädevus on eesmärgid, mille saavutamiseks on maailmahariduse lähenemisviisidest kasu.

Maailmahariduse aluseks on õpetamismeetodid, mida iseloomustavad:

- Interdistsiplinaarsus ja terviklikkus: maailmaharidust ei jagata eraldi õppeainena, vaid ta on seotud kogu õppekavaga läbiva teemana.
- Lähtumine väärtushinnangutest: väärtushinnangute ja põhimõtete kujundamine

¹ Definitsioon Arengukoostöö Ümarlaud Maailmahariduse töögrupp.

- Kriitiline mõtlemine ja probleemide lahendamine: enesekindluse kujundamine üleilmseid probleeme puudutavate vastuolude ja väljakutsete käsitlemisel.
- Multidistsiplinaarsus: erinevad ained ja meetodit koos
- Kohalik ja globaalne koos: käsitletakse nii kohalikke kui üleilmseid teemasid
- Tulevikule suunatus: mõistmine sellest, et tänased otsused kajastuvad homses.

Riiklike õppekavade (PRÕK ja GRÕK) valdkonnapädevuste ja alusväärtuste tulemuslik kujundamine maailmahariduse abil

Koolituse õppekava aineõpetajatele

1. Õppekava nimetus: Maailmahariduse- ja riiklike õppekavade (PRÕK ja GRÕK) valdkonnapädevuste tulemuslik seostamine alusväärtustega

2. Õppekeel: eesti keel ja inglise keel

3. Õppe eesmärgid ja õppeaja kestus:

Koolituse eesmärgiks on tõsta osavõtjate aktiivsust maailmahariduse edendamisel ning kujundada selleks vajalikke oskusi ja väärtusi.

Eesmärgid:

- a) kindlustada osalejad teadmistega maailmahariduse põhilistest teemadest:
 - üleilmastumine ja vastastikune sõltuvus
 - mitmekesisus
 - sotsiaalne õiglus ja võrdsus
 - jätkusuutlik areng
 - rahu ja konfliktid
- b) arendada oskuseid:
 - kriitiline mõtlemine
 - väitlusoskus
 - oskus tunda ja vastu seista ebaõiglusele
 - teiste inimeste väärtustamine
 - koostöö ja konfliktide lahendamine
- c.) uurida oma väärtuseid:
 - identiteet ja eneseväarikus
 - empaatia
 - pühendumine sotsiaalsele õiglusele ja võrdsusele
 - mitmekesisuse väärtustamine
 - loodust hoolitsemine ja jätkusuutlik areng

- usk muutuste võimalikkusesse

Õppeaja kestus:

Koolituskava jaguneb auditoorseks, iseseisvaks ning praktiliseks tööks. Osa loengutest toimub e-õppena nt professor V. Andreotti loengud.

Kava jaguneb 6 mooduliks. Moodulid jagunevad 1-3 päevasteks seminarideks. Moodulid on kasutatavad ka eraldi õppeprogrammina. Iga moodul jaguneb auditoorseks, praktiliseks ja iseseisvaks tööks. Iseseisva töö ülesanded kogutakse mappi ja nende refleksioon toimub kursuse lõpus.

Koolituskursuse õppekava aluseks on metoodika, kus kesksel kohal on aktiivõppemeetodid – arutelud, filmide vaatamised, simulatsioonid, rühmatööd, uurimisprojektid, konfliktsete juhtumite arutelud ja rollimängud, mille kaudu saab mõista sarnasusi ja erinevusi ning tekitada seoseid kohaliku ning globaalse vahel. Lisaks on oluline projektide läbiviimine ning koostöö kodanikuühiskonna organisatsioonidega.

Koolituse korralduse eest vastutab Maailmahariduskeskuse juhataja.

4. Õpingute alustamise tingimused: Käesoleva õppekava sihtgrupiks on põhikooli ja gümnaasiumi erinevate ainete õpetajad. Kursusel on erinevad grupid põhikooli ja gümnaasiumi õpetajatele. Koolitust pakutakse tasuta läbimiseks esmajärgus UNESCO ühendkoolide õpetajaskonnale. Kokku on UNESCO ühendkoole hetkel (2012) Eestis 18 ja kolm kooli on kandidaatkooli staatuses.

5. Õppekava maht:

Õppekava maht on 80 tundi

<i>Moodul</i>	<i>Auditoorne töö</i>	<i>Praktiline töö</i>	<i>Iseseisev töö</i>	<i>Kokku</i>
Maailmaharidus ning üleilmastumine ja vastastikune sõltuvus	6	2	4	12
Sotsiaalne õiglus ja võrdsus	6	2	2	10
Mitmekesisus	6	10	-	16
Rahu ja Konfliktid	6	2	2	10
Jätkusuutlik areng	6	4	2	12
Kooliprojektid ja enesehindamine	6	6	8	20
Kokku	36	26	18	80

6. Õppekava sisu kirjeldus koos õpetavate koolitajate nimedega:

I Moodul: Maailmahariduse ning üleilmastumine ja vastastikune sõltuvus

Maht 12 tundi.

Teemad: Maailmahariduse mõiste ja eesmärk. Muutuv maailma - muutuvad nõudmised haridusele. Üleilmastumise nähtused. Näited vastastikusest sõltuvusest. Maailmakaubandus. Õiglane kaubandus. Väärtussüsteemide mõistmine ja erinevate maailmavaadete paljusus.

Läbiviija: Prof Andreotti loeng teemal: „Introduction to global education and key debates in interdependence and education“, kohalikud teemade eksperdid

Kasutatavad meetodid: loengud ja arutelu, grupitööd (fotode analüüsimine), filmi vaatamine ja analüüsimine, maailmakaubanduse mäng

Iseseisev töö: Teemaatilise artikli analüüs. Artikli põhjal kirjutada essee väärtussüsteemide mõistmise ja põhiväärtuste kohta õpetajahariduses.

Õpiväljundid:

Mooduli läbinud õpetaja on:

1. Saanud teadmisi üleilmastumise erinevate nähtuste kohta ning analüüsinud majandusliku üleilmastumist erinevate näidete kaudu. Samuti selgeks on saanud maailma erinevate osade seotus teine teise saatusega ning vajadus teha koostööd,
2. teadlik maailmahariduse mõistest,
3. õppinud kasutada erinevaid maailmahariduse õpetamismetodeid,
4. kujundanud oma arvamuse hariduse rolli kohta üleilmastuvas maailmas ning koostanud selle kohta vastavasisulise õpimapi osa.

II moodul: Sotsiaalne õiglus ja võrdsus

Maht 10 tundi.

Teemad: Vaesuse definitsioonid. Rikkuse jagunemine maailmas. Aastatuhande arengueesmärgid ja arengukoostöö. Heategevus vs. poliitilised muudatused. Inimõigused ja nende kaitse. Sotsiaalne pädevus. 21 sajandi kirjaoskused: IT-; meedia-; mitmekultuuriline ja informatsiooni kirjaoskus.

Läbiviija: Prof Andreotti loeng teemal: „Key debates in equality, justice and human rights – links to education“, kohalikud teemade eksperdid

Kasutatavad meetodid: loengud ja arutelu, grupitööd, filmi vaatamine ja analüüsimine

Iseseisev töö: Analüüsida ainekava (vastavalt õpetaja tööle koolis) ning tuua välja, kuidas ainekavas loetletud teemad toetavad õpilase sotsiaalse pädevuse arendamist. Tuua ühe konkreetse tunni näitel välja, kuidas maailmahariduse teemad integreerida ainetundi nii, et areneks sotsiaalne pädevus.

Õpiväljund:

Mooduli läbinud on:

1. Kasvatanud oma teadmisi inimõigustest ja nende rikkumistest,
2. saanud uusi õpimeetodeid, mille abil arutada õpilastega üleilmse ja kohaliku sotsiaalse õigluse teemadel,
3. vaadanud kriitiliselt pakutud lahendusi edendada globaalset sotsiaalset õiglust ja koostanud selle kohta õpimapi osa.

III Moodul: Mitmekesisus

Maht 16 tundi.

Teemad: Mitmekultuurilisus ja identiteet. Stereotüübid, rassism, ksenofoobia. Väärtushinnangud ja kultuuride vaheline kommunikatsioon. Kultuuridevaheline kompetents. Kultuurierinevustega arvestamine koolis. Enesemääratluspädevus. Kooliprojekti koostamine: enese- ja koolihindamise maatriks.

Läbiviija: Prof Andreotti loeng teemal: „ Key debates in multicultural education“, kohalikud teemade eksperdid

Kasutatavad meetodid: loengud ja arutelu, vestlus külalistega, filmi vaatamine ja analüüsimine, juhtumid, simulatsioonid, draamapedagoogika

Iseseisev töö: Koostada enesehindamise – ja koolimaatriks lähtuvalt maailmahariduse printsiipidest ja eesmärkidest. Analüüsida õpikutes jm õpimeedias stereotüüpsusele ja tendentslikkusele osutamist ning seda ümberhinnata.

Õpiväljund:

mooduli läbinud õpetaja on:

1. Saanud teadmisi kultuuridevahelisest lõimingust ja selle tänapäeva väljakutsetest nii globaalsel kui Eesti tasandil,
2. õppinud tundma erinevaid vahendeid ja mudeleid kultuuridevahelise mõistmise arendamiseks,
3. jaganud aktiivselt grupidiskussioonides ideid, erinevaid kogemusi ja arvamusi mitmekultuurilisuse, inimõiguste ning nendega arvestava kooli ja hariduse kohta,
4. koostanud teema kohta õpimapi osa.

IV Moodul: Rahu ja Konfliktid

Maht: 10h

Teemad: Konfliktide põhjused. Meedia roll. Konfliktide ennetamine ja lahendamine (lokaalne, globaalne). Sõjakuriteod. Rahvusvaheline kriminaalkohus. Rahuharidus. Suhtluspädevus sh funktsionaalne kirjaoskus.

Läbiviija: Prof Andreotti loeng: „ Key debates in peace education“, kohalikud teemade eksperdid

Kasutatavad meetodid: iseseisev töö, loengud ja arutelu, grupitööd, filmi vaatamine ja analüüsimine, juhtumite analüüsimine

Iseseisev töö: Analüüsida ainekava ning tuua välja teemad, mis arendavad õpilase pädevust analüüsida ja interpreteerida kultuurist tingitud käitumismalle. Leida 3 teema juurde õppemeetodeid, mis võimaldavad ja soodustavad õpilaste suhestumist teiste kultuuride ja kommetega läbi maailmahariduse.

Õpiväljund:

mooduli läbinud on:

1. Saanud teadmisi erinevate konfliktidest ning arendanud mõistmist konfliktide ennetamise tähtsusest,
2. omandanud uusi oskuseid ja meetodeid rahuõpetuse edendamiseks ning konfliktide lahendamiseks oma kohalikus kontekstis,
3. koostanud teemapõhise õpimapi osa.

V Moodul: Jätkusuutlik areng

Maht: 12h

Teemad: Globaalsed keskkonnaprobleemid (nt. kliima soojenemine, jäätmeprobleemid, veekriis ja veekogude reostumine, liikide hävimine, kõrbestumine). Globaalprobleemide mõju üksikisikule. Meie tarbimisharjumused. Teadlik tarbimine. Keskkonnasõbralikud valikud meie ümber. Keskkonnavaline kirjaoskus: isiklik vastutus ja kodanikuaktiivsus. Ettevõtlikkuspädevus. Õpikeskkonna kujundamine ja kooliprojektide läbiviimine.

Läbiviija: Prof Andreotti loeng teemal: „Key debates in education for sustainable development“, kohalikud teemade eksperdid

Kasutatavad meetodid: iseseisev töö, loengud ja arutelu, grupitööd, filmi vaatamine ja analüüsimine, juhtumite analüüsimine

Iseseisev töö: Maailmaharidusliku, õpilasi kaasava projektitöö läbiviimine koolis/kogukonnas. Projekti analüüs ja hindamine. Tegevuste tutvustamine teistele kursusekaaslastele VI moodulis. Õpimapi analüüs ja eneserefleksioon.

Õpiväljund:

mooduli läbinud:

1. On õppinud tundma suuremaid globaalseid keskkonnaprobleeme ning kuidas meie tarbimisharjumused on nendega seotud,
2. Mõistab keskkonna terviklikkust, selle säilitamise vajadust, keskkonnakaitse tähtsust ja inimese osa selles
3. teadvustab inimese sõltuvust loodusressurssidest ning tarbimise mõjusid .
4. Oskab analüüsida koolikeskkonda ning planeerida teemanädalaid ja –päevi.

VI Moodul: Kooliprojektid ja enesehindamine

Maht: 20 h

Teemad: Kooliprojektide läbiviimine. Väärtuskasvatus. Koostöö teiste koolidega (kohalik, globaalne, sõpruskoolid). Koostöö MTÜde ja vabatahtlikega. Osalemine kohaliku elu mõjutavate otsuste langetamises. Enesehindamine ja selle tähtsus. Õpimapi koostamine ja oma töö analüüs.

Põhilised meetodid: loengud ja arutelu, grupitööd, filmi vaatamine ja analüüsimine, juhtumite analüüsimine, praktikate vahetamine, analüüs ja hindamine grupitööna.

Õpiväljund:

mooduli läbinud on:

1. Saanud konkreetseid ideid ja motivatsiooni kooliprojektide läbiviimiseks,

2. teinud läbi enesehindamise ja koolihindamise maailmahariduse maatriksi abil (ESJ Self Evaluation Framework/Global school evaluation framework),
3. analüüsinud kooli õppekava kitsaskohti ning teinud ettepanekuid kooli õppekavasse, mis arvestab maailmahariduse põhimõtteid.

Õppekava toetav kirjandus:

1. **Andreotti, V. & Souza, L. (2008).** Global Learning in the Knowledge Society: four tools for discussion. Journal of International Educational Research and Development Education, 31, 7-12.
2. **Andreotti, V. & Souza, L. (2008a).** Learning to Read the World Through Other Eyes. Derby: global Education.
3. **Anttila, P., Ojanen, M., Puhakka, M., Vuorisalo, T., Frey, T.** 1996. Globaalsed keskkonnaprobleemid. Tallinna Tehnikaülikool.
4. **Rand, T. 2004.** Säästva tarbimise käsiraamat.
5. **Valge, J, Sepp, K (2011)** „ Üleilmastumine ja globaalprobleemid“
6. 80:20
7. **Oxfam, 2006:** „Education for Global Citizenship: A guide for schools“; „Teaching controversial issues“; „Getting started with Global Citizenship: A Guide for New Teachers“
8. Maaimaharidus koolis: voldik. Tallinn; 2010
9. **Estonian Global education concept paper: Laulasmaa; 2009**
10. **Haridus 2008 nr 3-4** (Maailmahariduse/õiglase kaubanduse/ Arengukoostöö erinumber)
11. **TLK Wisely, IM Barr, A Barriton and B King,**Education in a Global Space. Reseach and practice in Initial Teacher Education 2010 Edinburgh
12. Citizenship, social and Economics Education: An International Journal Vol 8:2/3, 2009
13. **Johanna Helin** „Development Education in School Curricula in Europe: Global Challenge for Estonian Schools“. Lk 128
14. Global education guidelines <http://www.coe.int/t/dg4/nscentre/GE/GE-Guidelines/GEguidelines-web.pdf>
15. http://oulu.academia.edu/VanessaAndreotti/Papers/276064/Global_Education_in_the_21st_Century_two_different_perspectives_on_the_post- of_postmodernism_2010
16. http://oulu.academia.edu/VanessaAndreotti/Teaching/14342/EDem689_Critical_Approaches_to_Global_Citizenship_Education_2010

17. <http://www.roheline.ee/files/tarbimine/shopping-guide.pdf>
18. <http://www.eetika.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=653563/Juhend+vrtusalaseks+tooks+sotsiaalainete+ainekavadega.pdf>
19. Globaliseeruv maailm, Maailmahariduse keskus 2012

Õppekava toetavad filmid:

Õigusemõistmine (The Reckoning)
Sul on õigus teada (You Deserve to Know)
Võõras
Palveta kurjus tagasi põrgusse (Pray the Devil Back to Hell)
Lilled saar (Isle of Flowers)
Inimareng (Human Development)

Kasutatavad veebilehed:

www.maailmakool.ee
www.mdg.ee
www.oppekava.ee
www.throughothereyes.org.uk

7. Õpingute lõpetamise nõuded:

Kursus lõpeb osavõtjate individuaalse või grupi enesehindamisega, millele järgneb õppetegevuse suuline analüüs ning arutelu kursuse lõpus. Kursuse lõpetamise tingimuseks on osalemine õppetöös vähemalt 75% ulatuses ja projektitöö läbiviimine oma koolis. Projektitöö maht on 8 akadeemilist tundi.

Koolituse õppetöö edukuse hindamise aluseks on õpimapp ja õpilasi kaasava projektitöö läbiviimine.

Õpimapp on õppetöö jooksul tehtud tunni- ja kodutööde kaust ja õpijuhised. Mappõpe on õppimise viis, kus pearõhk on asetatud õppija eneseteadvustamisele enesest kui õppijast. Õppijal enesel peaks olema / tekkima ülevaade oma kasvamisest ja arenemisest õppimise käigus.

Iga tegevus annab alust refleksiooniks. Refleksiooni all mõistame õppija isiklike kogemuste ja teadmiste tagasivaatavat uuesti kirjeldamist, taas struktureerimist ja ümberhindamist.

Õpimapp sisaldab:

- * tiitelleht
- * sisukord
- * erinevad materjalid
- * kokkuvõtte, hinnang vastavalt endale esitatud eesmärkidele

Tegevuse käik:

- * õppija kogub teatud perioodi jooksul tehtud tööd mappi
- * säilitab need ja annab koos enesehinnanguga juhendajale hindamiseks

Mappõppe taotlus on panna õppija ise oma tööd eesmärgistama, kavandama, täide viima ja hindama.

Lõpetamisel väljastatav dokument

Kursuse lõpetanud saavad koolituse korraldanud asutuse tunnistuse, mille on allkirjastanud Maailmahariduskeskuse juhataja. Tunnistusele on märgitud käsitletud moodulid ning koolituse maht tundides.

8. Õppekava eduka läbimise korral omandatavad teadmised ja oskused:

Koolituse läbinud õpetajad:

- oskavad luua ainetevahelisi seoseid õppekavas ettenähtud väärtuspädevuste rakendamiseks;
- on omandanud maailmakodaniku oskuseid (kriitiline mõtlemine, oskus ära tunda ja vastu seista ebaõiglusele, austus teiste vastu, koostöö ja konfliktide lahendamise oskus) ning tõstnud isiklikku pädevust nende teemade õpetamisel.
- on arendanud oma teadmisi ja mõistmist tänapäeva maailma olulistest globaalsetest küsimustest (jätkusuutlik areng, kultuuriline mitmekesisus, rahu, sallivus, sotsiaalne õiglus).
- on arendanud oma hoiakuid õpitu kaudu nii, et neil on oskus toetada: õpilaste aktiivset tegutsemist; solidaarsust; vastutust; pühendumist sotsiaalsele õiglusele ja võrdsusele; empaatiavõimet; erinevuste väärtustamist ja austamist; keskkonnast hoolimist ning usku muutuste võimalikkusesse.

9. Õppemateriaalne baas ja kasutatav õppevarustus

Dataprojektor, ekraan, tahvel jms. Koolitatav saab koolitusteemade kohta paljundatud materjali.